

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

для виконання контрольної роботи

з навчальної дисципліни

«ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА»

(для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«магістр» спеціальності 051 – Економіка)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2017

Методичні вказівки та завдання для виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Фінансове планування діяльності підприємства» (для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальності 051 - Економіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. Г. І. Базецька. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 37 с.

Укладач канд. екон. наук, доц. Г. І. Базецька

Рецензенти :

Н. І. Склярук, кандидат економічних наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

О. В. Ярмач, кандидат економічних наук, доцент Харківського інституту фінансів Київського національного торговельно-економічного університету

*Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства,
протокол № 1 від 28. 08. 2016 р.*

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗМІСТ ПРОГРАМИ КУРСУ	6
1 ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	8
1.1 Фінансові ресурси бюджетних установ	8
1.2 Фінансування діяльності бюджетних установ	14
1.3 Фінансове планування на підприємствах житлово-комунального господарства (ЖКГ).....	15
1.3.1 Склад доходів та витрат на підприємствах ЖКГ	15
1.3.2 Управління фінансовими результатами в підгалузях ЖКГ	21
2 ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....	27
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:.....	37

ВСТУП

Фінансово-господарська діяльність бюджетних установ як суб'єктів господарювання характеризується низкою особливостей, які впливають на побудову бухгалтерського обліку та звітності. Так, вони не розглядають отримання прибутку і його розподіл між учасниками в якості основної мети своєї діяльності, оскільки їх створення направлене на вирішення суспільно значимих задач (в тому числі соціальних, управлінських, освітніх, наукових, культурних та ін.).

У період економічних перетворень значно зростає роль фінансового аналізу як однієї з важливих функцій управління. За даними бухгалтерського обліку і фінансового аналізу в бюджетних установах розкриваються факти безгосподарності і марнотратства у використанні бюджетних коштів.

Бюджетні установи для здійснення своєї діяльності забезпечені основними засобами, які є частиною національного багатства країни. Тому правильна організація обліку використання основних засобів бюджетними організаціями має важливе народногосподарське значення у справі подальшого економічного підйому країни та збереження великої кількості коштів, що спрямовуються на капітальне будівництво.

Метою вивчення дисципліни «Фінансове планування діяльності бюджетних установ» є формування у студентів знань про систему та принципи діяльності організацій, що функціонують за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінансове планування діяльності бюджетних установ» є вивчення суті та основних принципів формування фонду грошових коштів бюджетних установ та цільова спрямованість їх витрат, а також принципів планування кошторису бюджетної установи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості функціонування бюджетної установи;
- принципи складання кошторису;
- особливості діяльності Державного казначейства України;
- принципи складання звітності бюджетної установи;
- принципи планування діяльності бюджетної установи.

вміти:

- користуватися існуючими методами планування витрат бюджетної установи;
- користуватися існуючими методами планування власних надходжень бюджетної установи;
- користуватися існуючими методами планування необоротних активів бюджетної установи;

- користуватися існуючими методами планування запасів бюджетної установи;
- визначати обсяги розрахунків бюджетної установи;
- визначати обсяг оподаткування бюджетної установи;
- складати кошторис.

мати компетентності:

- здатність до обґрунтування доцільності перерозподілу коштів бюджетної установи;
- здатність вдосконалювати процес отримання власних коштів бюджетної установи;
- здатність до формування спеціального та загального фонду бюджету;
- здатність до орієнтування у ключових питаннях надання кредитів із загального фонду бюджету;
- здатність до планування витрат і надходжень бюджетної установи при користуванні чи наданні бюджетних коштів.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ КУРСУ

МОДУЛЬ 1 ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Змістовий модуль 1 Фінансове планування

Тема 1 Зміст і принципи фінансового планування

Сутність та функції фінансового планування. Принципи фінансового планування. Система фінансових планів. Зведене фінансове планування.

Тема 2 Фінансові баланси в економічній системі держави

Система державних фінансів. Призначення і роль державних фінансів. Фінансові баланси як основа ефективного функціонування економіки. Бюджет в економічній системі держави. Баланс фінансових ресурсів і витрат регіонів.

Тема 3 Методи фінансового планування

Методологія та методика фінансового планування. Методи фінансового планування. Методи економічного аналізу. Балансовий метод. Нормативний метод. Аналітичний метод.

Змістовий модуль 2 Планування витрат на утримання бюджетних установ

Тема 4 Кошторис бюджетної установи

Поняття про кошторис. Види кошторисів. Складання проектів кошторисів. Розгляд і затвердження кошторисів. Внесення змін до кошторисів.

Тема 5 Фінансові норми і нормативи

Нормативний метод планування доходів і видатків. Розрахункові одиниці. Нормативи соціальної забезпеченості: основні підходи. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Державні соціальні нормативи у сфері соціального обслуговування.

Тема 6 Планування діяльності установ освіти

Дослідження проблем ефективності функціонування закладів освіти та планування їх діяльності. Планування витрат місцевих бюджетів на фінансування освіти.

Тема 7 Фінансування закладів охорони здоров'я

Заробітна плата медичних працівників. Фінансування медичних закладів. Бюджетні асигнування. Власні надходження медичних установ.

Тема 8 Джерела фінансування закладів охорони здоров'я

Кошти державного та місцевих бюджетів. Кошти загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування та добровільного медичного страхування. Кошти фондів територіальних громад і благодійних фондів. Благодійні внески та пожертвування юридичних і фізичних осіб. Кошти, одержані за надання платних медичних послуг, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Тема 9 Фінансове забезпечення соціальних гарантій

Соціальні гарантії і механізм їхньої реалізації. Нормативи споживання. Прожитковий мінімум. Нормативи забезпечення. Нормативи доходу. Соціальні нормативи. Нормативи раціонального споживання. Статистичні нормативи. Напрямки здійснення соціальних гарантій. Джерела фінансування соціальних гарантій.

Тема 10 Видатки на утримання органів місцевого самоврядування

Регіональні структури влади та місцевого самоврядування в Україні. Видатки на утримання органів місцевого самоврядування. Загальнодержавні податки. Місцеві податки та збори.

1 ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

1.1 Фінансові ресурси бюджетних установ

Фінансові ресурси бюджетних установ і організацій – це грошові кошти, виділені з бюджетів різних рівнів, а також мобілізовані установами з різних джерел на здійснення і розширення своєї діяльності. Джерела формування фінансових ресурсів залежать від двох чинників: виду послуг, що надаються, і характеру (платного, безоплатного) їхнього надання. Одні з послуг можуть надаватися споживачам тільки на безоплатних засадах, другі – тільки на платних, а треті – на поєднанні тих і інших.

Так, у сферах державного управління і оборони країни, де йдеться про надання послуг суспільству в цілому, кожен громадянин і будь-яка юридична особа одержує їх безоплатно, а єдиним джерелом їхнього фінансування виступають бюджетні кошти. При цьому держава має встановити такі норми бюджетного фінансування відповідних витрат, які дозволяли б державним службовцям і військовослужбовцям мати достатньо високу оплату, що забезпечує гідний рівень їхнього життя і нормальні умови для виконання професійного і військового обов'язку. Інакше не уникнути корупції, підкупів працівників державного апарату, порушень військової дисципліни та інших негативних у соціальному плані наслідків.

Деякі види послуг у галузі культури, мистецтва, юриспруденції надаються їхнім споживачам тільки на платних засадах. Це – послуги видовищних підприємств (театрів, кінотеатрів, кіноконцертних залів), робота виставок, нотаріату, адвокатури тощо. Навіть якщо цим організаціям виділяються бюджетні кошти, то надаються вони епізодично та у виді цільових коштів.

Переважаючу масу послуг у бюджетних установах становлять послуги соціально-культурного характеру. Вони виключно різноманітні і через це надаються споживачам як на платних засадах, так і безоплатних, а отже, мають різні джерела фінансування. Конкретний склад фінансових ресурсів, що скеровуються на задоволення соціально-культурних потреб, залежить перш за все від характеру самих потреб. Тут можна виділити такі три групи:

– потреби, що мають велике значення для всього суспільства, а тому їхнє задоволення не повинне залежати від рівня одержуваного кожним громадянином доходу і має гарантуватися Конституцією країни (наприклад, потреба громадян в початковій і середній освіті). Джерелом фінансування цих потреб виступають загальнодержавні фінансові ресурси, що виділяються з бюджетних і позабюджетних (соціального призначення) фондів;

– потреби, що мають суспільно важливий характер, але через обмеженість загальнодержавних ресурсів не покриваються ними лише в межах необхідного мінімуму на принципах часткового фінансування з рахунку коштів державного бюджету. Задоволення цих потреб понад встановлений

нормативний рівень здійснюється завдяки іншим фінансовим джерелам, у тому числі і коштів населення. Прикладом таких потреб може служити мінімальний рівень медичного обслуговування населення, середній рівень освіти, встановлена норма соціального забезпечення громадян тощо;

– індивідуальні потреби громадян, пов'язані з їхнім відпочинком і охороною здоров'я, забезпеченістю житлом тощо. Вони не повинні покриватися завдяки суспільству, а тому фінансовими джерелами їхнього задоволення виступають кошти підприємств, організацій і населення.

Наразі для фінансування установ і організацій, що надають різноманітні послуги соціально-культурного характеру, використовуються такі джерела:

– бюджетні кошти, що виділяються установам і організаціям на основі встановлених нормативів. Нормативи бюджетного фінансування виконують роль ціни (тарифу) на ті роботи (послуги), які надаються державою споживачу. Нормативи мають бути орієнтовані на кінцеві результати діяльності соціально-культурних установ відповідного профілю, хоча сьогодні цього повністю реалізувати не вдалося: по школах – на утримання на одного учня, по лікарнях – на лікування одного хворого, по дитячих дошкільних установах – на утримання однієї дитини тощо;

– грошові кошти державних, приватних та громадських організацій, громадян, отриманих від виконання робіт (послуг), проведення заходів на платних засадах згідно з укладанням з юридичними особами договорів та замовленнями населення. Сюди відносяться, наприклад, надходження грошових коштів за надання наднормативних послуг в галузі медичного обслуговування громадян, за додаткові послуги у сфері освіти (особливо щодо підготовки та перепідготовки кадрів, підвищення їхньої кваліфікації тощо). У договорах, що укладаються, визначаються обсяг, структура і якість послуг, порядок забезпечення установи матеріальними і фінансовими ресурсами, форми фінансування із коштів замовника тощо. При виконанні установою додаткових робіт (послуг) сума виділених йому згідно з нормативом бюджетних асигнувань не зменшується, а одержані за договором або замовленням кошти збільшують фінансові ресурси установи;

– надходження від надання платних послуг населенню й іншим споживачам (від проведення різних оглядів, конкурсів, фестивалів, продажу квитків на видовища тощо) і продажу виробів власного виробництва (наприклад, лікарських засобів, медичних препаратів, продукції навчально-виробничих майстерень тощо). Платні послуги надаються споживачам відповідно до діючих преїскурантних та договірних цін (тарифів); при цьому надання платних послуг (робіт) не може здійснюватися замість діяльності, що фінансується з бюджету;

– виручка від здачі в оренду приміщень, споруд, устаткування;

– добровільні внески і безоплатно передані установам і організаціям матеріальні цінності, що надходять від державних підприємств та громадських організацій, добродійних та інших суспільних фондів, окремих громадян (включаючи кошти опікунів);

– інші грошові надходження.

Кошти, які надійшли з усіх джерел, утворюють фонд фінансових ресурсів (дохід) установи; що використовуються на виплату заробітної платні, відшкодування матеріальних і прирівняних до них витрат, розрахунків з іншими організаціями і банками, створення фондів економічного стимулювання. Залишки невикористаних за рік надходжень залишаються у розпорядженні установи (організації) і до бюджету не вилучаються; вони не повинні впливати і на зниження нормативу бюджетного фінансування витрат наступного року.

Кошти, які бюджетні установи отримують від усіх джерел фінансування, крім бюджетного, називаються власними надходженнями.

Власні надходження бюджетних установ поділяються на дві групи.

Перша з них – це плата за послуги, що надаються бюджетними установами. Цю групу створюють надходження від сплати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законами та нормативно-правовими актами. Такі надходження постійні і обов'язково плануються в бюджеті.

Перша група поділяється на такі підгрупи:

1) плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їхніми функціональними повноваженнями, тобто це кошти, які надійшли бюджетним установам як плата за послуги, надання яких пов'язане з виконанням основних функцій та завдань бюджетних установ (виконавчий збір, стягнутий державною виконавчою службою);

2) надходження бюджетних установ від господарської та/або виробничої діяльності. До цієї підгрупи відносяться кошти, які отримують бюджетні установи від господарсько-виробничої діяльності допоміжних, навчально-допоміжних підприємств, господарств, майстерень тощо (квартирна плата, плата за гуртожиток; від працевикористання спецконтингенту; відрахування від заробітку або іншого доходу спецконтингенту за харчування, комунально-побутові та інші надані йому послуги, речове майно тощо).

У разі створення для провадження господарської діяльності госпрозрахункових підрозділів, які мають статус юридичної особи, їхні доходи та видатки не є власними надходженнями бюджетної установи, тому не включаються до спеціального фонду бюджету;

3) плата за оренду майна бюджетних установ. Бюджетні установи отримують у повному обсязі плату за оренду майна, що їм належить, якщо інше не передбачено чинним законодавством;

4) надходження бюджетних установ від реалізації майна. До цієї підгрупи відносяться кошти, які отримують бюджетні установи від реалізації нерухомого майна, необоротних активів (крім будівель і споруд) та інших матеріальних цінностей, у тому числі списаних, зданих як брухт, відходів чорних, кольорових, дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння у розмірах, залишених в розпорядженні установи, передбачених законодавством, а також кошти, отримані Національною академією наук та бюджетними установами, що належать до її відання.

Надходження перших двох підгруп формуються за видами, визначеними переліками послуг, що можуть надаватися бюджетними установами за плату, затверджені Кабінетом Міністрів України для відповідної галузі. Такі переліки складаються відповідно до груп власних надходжень із зазначенням конкретних напрямів використання коштів, які отримують бюджетні установи за надання цих послуг. Відповідальними за складання переліків визначаються центральними органами виконавчої влади, які є провідними у відповідній галузі.

Друга група – інші джерела власних надходжень бюджетних установ. Цю групу створюють кошти, перераховані бюджетним установам для виконання окремих доручень, а також благодійні внески, гранти та дарунки. Такі кошти не постійні і плануються лише у випадках, попередньо визначеними рішеннями Кабінету Міністрів України, укладеними угодами, в тому числі міжнародними, календарними планами проведення централізованих заходів тощо.

Друга група поділяється на такі підгрупи:

1) благодійні внески, гранти та дарунки. До цієї підгрупи відносяться всі види добровільної безповоротної та безоплатної допомоги, що передбачає передачу будь-яких видів майна, благодійні внески, гранти та дарунки, у тому числі внески від спонсорів та меценатів. Гранти надаються безповоротно та скеровуються на реалізацію цілей, визначених програмою їхнього надання, проектом міжнародної технічної допомоги тощо;

2) кошти, які отримують бюджетні установи для виконання окремих конкретних доручень від підприємств, організацій чи фізичних осіб, від інших бюджетних установ. До цієї підгрупи відносяться також інвестиції, які, згідно із законодавством, надходять до бюджетних установ, у тому числі на спорудження житлових будинків.

Власні надходження бюджетних установ використовуються відповідно до закону про державний бюджет чи рішення про місцевий бюджет за такими напрямками:

1) перша група:

– підгрупа 1 – на покриття витрат, пов'язаних з організацією та наданням зазначених у підгрупі послуг;

– підгрупа 2 – на організацію зазначених у підгрупі видів діяльності, а також на господарські видатки бюджетних установ;

– підгрупа 3 – на утримання, обладнання, ремонт майна бюджетних установ;

– підгрупа 4 – на ремонт, модернізацію чи придбання нових необоротних активів (крім будівель і споруд) та матеріальних цінностей, на покриття витрат, пов'язаних з організацією збирання і транспортування відходів і брухту на приймальні пункти, на преміювання осіб, які безпосередньо зайняті збиранням відходів і брухту, а також на господарські потреби бюджетних установ.

2) підгрупа 2 другої групи – за спеціально визначеними напрямками і у разі надходження таких коштів.

Всі бюджетні установи, якщо у них є самостійний баланс і розрахунковий рахунок, мають право користуватися банківським кредитом, що є джерелом залучених коштів для здійснення діяльності. При цьому короткострокові позики видаються їм на витрати, пов'язані із здійсненням поточної діяльності, а довгострокові – для цілей виробничого і соціального розвитку з подальшим погашенням з рахунку коштів фонду виробничого і соціального розвитку.

Мобілізація і використання фінансових ресурсів бюджетних установ й організацій здійснюється залежно від методів господарювання, тобто кошторисного фінансування й повної самокупності та самофінансування.

Фінансова діяльність бюджетних установ і організацій пов'язана з кошторисним фінансуванням. Кошторисне фінансування полягає у забезпеченні витрат за рахунок зовнішнього фінансування, воно здійснюється за такими принципами:

- плановість;
- цільовий характер виділення коштів;
- виділення коштів залежно від фактичних показників діяльності установи;
- підзвітність.

Плановість означає, що фінансування здійснюється у межах установленого плану. Плановим документом виступає кошторис.

Єдиний кошторис доходів і видатків складається з трьох розділів:

- 1) бюджетних асигнувань,
- 2) інших коштів,
- 3) видатків за рахунок спеціальних та інших позабюджетних коштів.

Кожен з цих розділів ділиться на дохідну і видаткову частини. Дохідна частина: планові обсяги бюджетних асигнувань, а також надходження з інших доходних джерел. Формування доходної частини бюджету здійснюється на підставі індивідуальних розрахунків, а також платежів і відрахувань до бюджету.

Видаткова частина: загальна сума витрат з розподілом за категоріями видатків економічної класифікації, а також встановлення витрат, які планується профінансувати за рахунок бюджетних асигнувань та за рахунок позабюджетних надходжень .

У видатковій частині кошторису виділяються окремо видатки за рахунок бюджетних асигнувань та витрати за рахунок інших надходжень. Бюджетні асигнування повинні забезпечувати 100 %-не фінансування витрат установи. Перевищення суми видатків над обсягом коштів, що виділяються з бюджету, можливе лише за рахунок прибутку від госпрозрахункової діяльності, який залишається в розпорядженні установи.

Цільовий характер кошторисного фінансування означає, що виділені кошти можуть бути спрямовані тільки на цілі, передбачені кошторисом, це дає змогу фінансуючій організації здійснювати контроль за раціональним і ефективним використанням виділених коштів. В окремих випадках може надаватись право певного перерозподілу коштів між окремими статтями.

Виділення коштів залежно від фактичних показників діяльності установи означає, що фінансування здійснюється за кошторисом, однак, виходячи не з планових, а із фактичних значень оперативно-сітьових показників, які характеризують обсяги діяльності установи, (кількість ліжко-днів, кількість класів, кількість студентів і ін.). Підзвітність передбачає встановлення звітності організацій і установ, що перебувають на кошторисному фінансуванні, перед фінансуючими організаціями.

Кошторисне фінансування як метод організації фінансової діяльності застосовується в тих сферах, де важко забезпечити самоокупність і прибутковість. В окремих випадках у межах одного підприємства чи організації може застосовуватись одночасне кошторисне фінансування і комерційна діяльність. Наприклад, у державних вищих навчальних закладах освіти навчання студентів здійснюється за рахунок бюджетних асигнувань і на платній основі. При цьому, як правило, ці напрями діяльності чітко розмежовуються.

На основах самоокупності і самофінансування функціонують ті установи, витрати яких повністю відшкодовуються з виручки від реалізації нематеріальних благ та послуг.

До них відносяться:

- культурно-освітні установи;
- медичні установи;
- видовищні організації;
- установи мистецтва.

Формування і використання їхніх фінансових ресурсів відображається у фінансовому плані за відповідними статтями доходів і витрат.

На некомерційних основах організують свою діяльність численні суспільні об'єднання:

- творчі союзи;
- громадські організації;
- добродійні фонди;
- асоціації.

Їх фінансові взаємозв'язки відрізняються специфікою, обумовленою способом організації і характером діяльності самих суспільних об'єднань. Добровільність створення суспільних об'єднань призводить до того, що основним джерелом їхніх фінансових ресурсів є вступні і членські внески; а використання ними бюджетних коштів (сформованих з доходів платників податків) вважається неприпустимим. Суспільний характер діяльності виключає можливість використання власності об'єднань для одержання їхніми членами індивідуальних доходів. Сформовані фінансові ресурси йдуть на покриття витрат, обумовлених статутом об'єднання.

1.2 Фінансування діяльності бюджетних установ

Основним нормативним документом, який регулює діяльність бюджетних установ являється Бюджетний Кодекс України. Він визначає засади бюджетної системи України, її структуру, принципи, правові засади функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Відповідно до п. 6 ст. 2 Бюджетного Кодексу бюджетна установа – це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи є неприбутковими.

Отже виходячи з вище визначеного до бюджетних установ відносяться:

- Верховна Рада;
- Адміністрація Президента;
- міністерства і відомства;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування (районні, районні у містах, міські, селищні, сільські ради);
- державні підприємства, установи і організації, що фінансуються виключно з бюджетів усіх рівнів.

Для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду бюджетні установи використовують план формування та використання фінансових ресурсів, який називається бюджетом (п. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу).

Бюджетні установи можуть фінансуватися із державного бюджету та із місцевих бюджетів, тому що вони являються учасниками бюджетного процесу і наділені відповідними правами і обов'язками або бюджетними повноваженнями.

Фінанси бюджетних установ мають деякі особливості:

1. Опосередкування процесу надання послуг.
2. Опосередкування процесу надання фондів виробничого призначення, їхнього розширення і використання.
3. Особистий характер. В специфіці послуг вони не можуть накопичуватися і мають і відчужуватися у міру їхнього створення.
4. Необхідність використання специфічних елементів фінансового механізму, спрямованих на стимулювання праці.

У бюджетній сфері діє величезна кількість установ і організацій, що здійснюють некомерційну діяльність, тобто таку, яка не має на меті отримання прибутку, до яких й відносяться бюджетні установи. Некомерційна діяльність не виключає можливості отримання установою певних доходів; проте останні використовуються на розвиток самої установи. Існування некомерційних

організацій життєво необхідне для суспільства, оскільки сюди відносяться: велика частина установ охорони здоров'я і освіти, культури і мистецтва, фундаментальна наука, охорона природи і т. п. Функціонування цих установ і організацій у принципі не може бути орієнтовано на комерційні критерії. Переважна частина цих установ і організацій має соціально-культурне призначення. Специфіка їхнього функціонування полягає у тому, що, по-перше, завдяки їм здійснюються найважливіші конституційні права громадян (на освіту, медичне обслуговування, соціальне забезпечення і т.п.), а, по-друге, при споживанні соціальних послуг використовуються як платні, так і безоплатні засади їхнього надання. В результаті при фінансуванні установ соціально-культурного призначення використовуються різні джерела – і бюджетні кошти, і кошти населення (у різній формі), і грошові відрахування різних комерційних структур.

До організацій і установ соціально–культурного призначення, які є неприбутковими, відносяться такі види діяльності, як державне управління, охорона громадського порядку, оборона. їхнє фінансування здійснюється повністю з рахунку бюджетних коштів і передбачається у відповідних планово–фінансових документах – кошторисах витрат.

Бюджетні установи надають різноманітні послуги: соціального характеру, управлінські, з охорони громадського порядку, оборони країни тощо. До недавніх пір майже усі витрати цих установ фінансувалися з бюджету, а послуги споживачам надавалися в основному безкоштовно. Проте останніми роками у зв'язку з необхідністю підвищення рівня соціально–культурного обслуговування громадян почалося розширення сфери платних послуг, бюджетні установи перейшли на нові умови господарювання, що значно розширило склад джерел їхніх фінансових ресурсів.

1.3 Фінансове планування на підприємствах житлово-комунального господарства (ЖКГ)

1.3.1 Склад доходів та витрат на підприємствах ЖКГ

Витрати – це зменшення економічної вигоди у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. Склад та обсяг витрат в кінцевому підсумку визначають рівень цін на продукцію, роботи чи послуги.

Виробнича собівартість складається з витрат, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства.

Операційна собівартість робіт чи послуг – це сума виражених у грошовій формі поточних витрат на їх виробництво і збут, а також загальногосподарських витрат на обслуговування та управління підприємством комунального господарства.

Повна собівартість – це грошове вираження сукупних поточних витрат звичайної діяльності підприємства. Калькулювання собівартості звичайної

діяльності здійснюється з метою ціноутворення та поглибленого фінансового аналізу.

Виділяють види витрат за різними ознаками.

1. За місцем виникнення:

– основні – пов'язані з безпосереднім виконанням комунальних робіт та виробництвом;

– допоміжні – пов'язані з обслуговуванням підрозділів основного виробництва (ремонтні цехи, будівельні дільниці, механічні та ін.);

– невиробничі – витрати культурно-побутових, сільськогосподарських, оздоровчих, спортивних та інших подібних структурних підрозділів.

2. За способом віднесення на виробничу собівартість:

– прямі – можуть бути безпосередньо додані до виробничої собівартості окремих видів робіт чи послуг (матеріали, заробітна плата виробничого персоналу, вартість електроенергії, пального на технологічні потреби, амортизація основних виробничих фондів та ін.);

– непрямі – безпосередньо не пов'язані з виконанням комунальних робіт чи послуг (заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу, витрати на охорону праці та техніку безпеки та ін.).

3. За ступенем впливу обсягу виконаних комунальних робіт чи наданих послуг на рівень витрат: змінні; постійні.

4. За складом: одноелементні (наприклад, амортизація); комплексні – складаються з кількох елементів (наприклад, витрати на збут).

5. За звітними періодами: поточні; витрати минулих періодів; витрати майбутніх періодів.

6. За доцільністю:

– продуктивні;

– непродуктивні – ті, що виникли внаслідок неналежної організації виробничого та управлінського процесів, відхилень від встановлених технологічних норм, псування матеріальних цінностей;

– надзвичайні витрати – це витрати, пов'язані з надзвичайними подіями, спрямовані як на запобігання негативним наслідкам, так і на їх ліквідацію.

7. За економічними елементами:

– матеріальні витрати:

а) витрати на придбання у сторонніх підприємств чи організацій сировини і матеріалів, палива, мастил, енергії, малоцінних і швидкозношуваних предметів, інших виробничих запасів або виготовлених власними силами запасних частин і комплектувальних виробів, які використані на виробничо-технологічні потреби;

б) витрати, пов'язані з підготовкою та освоєнням нових видів робіт чи послуг;

в) витрати, пов'язані з використанням природної сировини, плата за воду, що вибирається з водогосподарських систем у межах затверджених лімітів, а також платежі за використання інших природних ресурсів, за викиди та скиди

забруднювальних речовин у навколишнє середовище, розміщення відходів та інших видів шкідливого впливу в межах лімітів;

г) витрати на обслуговування виробничого процесу;

д) поточні витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення, витрати на захоронення екологічно небезпечних відходів, оплата послуг сторонніх організацій за приймання, зберігання та знищення екологічно небезпечних відходів, очищення стічних вод та інші види поточних витрат;

е) витрати некапітального характеру, пов'язані з удосконаленням технологій та організацією виробництва, поліпшення якості робіт чи послуг;

є) витрати на проведення інших робіт власними силами, власне виробництво електричної та інших видів енергії, а також на трансформацію та передавання придбаної енергії до місця її споживання;

ж) витрати від нестачі матеріальних цінностей у межах норм природних витрат;

– витрати на оплату праці:

а) заробітна плата персоналу;

б) витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають з підприємством у трудових і договірних відносинах;

в) інші виплати згідно з тарифними ставками у вигляді премій, погашення вартості товарів (робіт, послуг) згідно з договорами цивільно-правового характеру, інші виплати у грошовій та натуральній формі;

– відрахування на соціальні заходи:

а) відрахування на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

б) відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (до трьох цільових соціальних фондів);

в) додаткове пенсійне страхування:

– амортизаційні відрахування основних засобів і нематеріальних активів;

– інші операційні витрати:

а) сума сплаченої орендної плати за користування наданими в оперативну та фінансову оренду основними фондами;

б) витрати, пов'язані з оплатою послуг комерційних банків та інших кредитно-фінансових установ;

в) будь-які витрати зі страхування ризиків транспортування тепла, води, іншої продукції по трубопроводах, цивільної відповідальності, пов'язаної з експлуатацією трубопроводів, інших транспортних засобів, майна підприємств, страхування кредитних та комерційних ризиків;

г) оплата послуг сторонніх підприємств й організацій (за протипожежну та сторожову охорону, за обслуговування обчислювальних центрів, вузлів зв'язку, засобів сигналізації, послуг консультаційного та інформаційного характеру та ін.);

г) оплата робіт та послуг виробничого характеру, які виконуються сторонніми організаціями або власними структурними підрозділами допоміжного і невиробничого господарства підприємства;

д) суми податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством;

е) витрати за користування автомобільними стоянками;

є) витрати на проведення роз'яснювально-рекламних заходів;

ж) витрати на службові відрядження працівників у межах встановлених норм;

з) оплата вартості ліцензій, сертифікатів та інших спеціальних дозволів, виданих державними органами для провадження господарської діяльності;

і) витрати на проведення аудиту, на зв'язок та інші видатки.

Залежно від того, який економічний елемент витрат має найбільшу питому вагу, комунальне господарство можна поділити на трудомісткі (лазні, пральні), фондомісткі (водопровід, каналізаційне господарство) та матеріаломісткі підгалузі.

Планування собівартості передбачає визначення потреб в окремих видах ресурсів для виконання робіт і надання послуг в натуральному й грошовому вираженні, обчислення загальної величини витрат з метою формування ціни на комунальні роботи (послуги), а також створення основи для визначення внутрішньовиробничих економічних відносин на підприємстві. Планування собівартості здійснюється за допомогою нормативного методу, яким передбачено здійснення техніко-економічних розрахунків на основі технічних норм, нормативів, що фіксується технічною документацією, статистичних даних з огляду на економічні умови виробничої діяльності (форми і системи оплати праці, ціни на продукцію та ресурси та ін.) [16].

Вихідні дані для розрахунку планових витрат:

– планові обсяги виконання робіт в натуральному та вартісному вираженні;

– норми витрат матеріальних ресурсів;

– договори на постачання матеріальних ресурсів;

– офіційні дані про ціни виробників промислової продукції на плановий період;

– норми витрат праці, умови оплати праці, визначені колективним договором і чинним законодавством України;

– економічні норми і нормативи (норми амортизаційних відрахувань, відрахувань на соціальні заходи, податків та ін.);

– плани організаційно-технічних заходів щодо технічного переоснащення, ресурсозбереження та ін.

Фінансовим плануванням на підприємствах житлово-комунальної сфери може бути передбачене складання таких видів кошторисів:

– кошторис загальновиробничих витрат;

– кошторис витрат на утримання й експлуатацію обладнання;

– кошторис адміністративних витрат;

– кошторис витрат на збут;

– кошторис витрат на охорону праці та техніку безпеки;

– кошторис витрат на утримання об'єктів соціальної інфраструктури;

- кошторис витрат на підготовку та підвищення кваліфікації кадрів;
- кошторис витрат на виробництво допоміжних цехів;
- кошторис витрат на представницькі цілі та рекламу та ін.

Особливості калькулювання собівартості в житловому, водопровідно-каналізаційному, тепловому господарстві та на міському електротранспорті визначені методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства. Для кожної з головних підгалузей ЖКГ визначено певні калькуляційні одиниці. В окремих підгалузях калькулювання собівартості здійснюється за видами (стадіями) технологічних процесів та видами продукції. Наприклад, у водопровідно-каналізаційному господарстві собівартість обраховується окремо як за технологічними процесами (підйом води, подання її в мережу, очищення води та подання її споживачам), так і за видами послуг (водопостачання і водовідведення).

Підприємствами окремих підгалузей, крім типових статей калькуляції, застосовуються додаткові статті витрат, зумовлені особливостями технологічних процесів. Наприклад, підприємства теплового господарства, крім типових витрат, мають витрати на воду, що використовується для заповнення теплових мереж, підживлення котлоагрегатів, промивання фільтрів під час хімічного очищення води, а також витрати тепла в системах подавання і розподілу та ін.

Витрати підприємств ЖКГ відшкодовуються фізичними та юридичними особами відповідно до затвердженого тарифу. При цьому підприємства ЖКГ, які надають комунальні послуги, – оплату безпосередньо за ці послуги, а житлові організації отримують плату за утримання будинку, з якої відшкодовуються не тільки їхні витрати (на прибирання місць загального користування та прибудинкової території, поточний ремонт та ін.), а й витрати сторонніх організацій (на вивезення сміття, обслуговування ліфтів та ін.).

Важливим фактором ефективного функціонування підприємств є покриття витрат доходами. Від розміру доходів, їхнього складу та порядку формування залежить ефективність діяльності підприємства, порядок оподаткування та величина податків, а також методологія обліку.

Доходи – це збільшення економічної вигоди у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, внаслідок чого збільшується власний капітал підприємства.

Оскільки доходи комунальних підприємств меншими, ніж витрати, невідшкодована частка фінансується шляхом надання дотацій з бюджету. Останнім часом дотації значно скоротилися і становлять близько 1% доходів підприємств ЖКГ, а в окремих регіонах і підгалузях взагалі не надаються. Тариф для населення, як правило, нижчий від тарифу для юридичних осіб.

Існують такі види державного цільового фінансування: субсидії, пільги, дотації. Вони надаються підприємствам ЖКГ у зв'язку з державним регулюванням цін на їхні послуги. Крім зазначених видів фінансування, підприємства ЖКГ отримують досить багато різних державних трансфертів –

субвенції, фінансування капітальних вкладень, кошти на підготовку до осінньо-зимового періоду, на ремонт під'їздів, покрівлі тощо.

Оплата за тарифом послуг від населення (T_n), таким чином, складається з надходжень за тарифом в повному обсязі від непільгових категорій громадян (T_p), надходжень частини оплати за тарифом від пільговиків ($T_{ч}$), отриманих з бюджету субсидій (C) та відшкодування пільг (P) пільговим категоріям громадян в межах тарифу за формулою:

$$T_n = T_p + T_{ч} + C + P. \quad (1.3.1)$$

Доходи від надання житлово-комунальних послуг (Джкп) складаються з надходжень за тарифом для населення (T_n), для юридичних осіб ($T_{юр}$) та дотацій (D) за їхньої наявності:

$$Джкп = T_n + T_{юр} + D. \quad (1.3.2)$$

У різних підгалузях ЖКГ склад доходів має певні особливості. Наприклад, склад доходів підприємств з тепло-, водопостачання та водовідведення є такими:

- 1) надходження від населення як оплата за комунальні послуги;
- 2) надходження від юридичних осіб за надані послуги;
- 3) субсидії малозабезпеченим категоріям громадян;
- 4) відшкодування пільг окремим категоріям громадян;
- 5) бюджетні дотації на покриття збитків;
- 6) субвенції, інші види цільового бюджетного фінансування;
- 7) фінансові та інші доходи.

Склад доходів житлових організацій:

- 1) квартирна плата (без коштів на оплату комунальних послуг); за приватизованими квартирами – плата за утримання будинку в розмірі квартирної плати;
- 2) орендна плата за надані в оренду нежитлові приміщення;
- 3) збори з орендарів нежитлових приміщень на покриття експлуатаційних витрат;
- 4) надходження від підприємств й організацій за обслуговування внутрішньобудинкових мереж та обладнання в тих регіонах, де ці витрати ще не додано до тарифу квартплати;
- 5) інші доходи (наприклад, відсоток від плати за утримання собак, плата за гаражі, охорону під'їздів);
- 6) субсидії, відшкодування пільг;
- 7) дотації, субвенції;
- 8) інші види бюджетного цільового фінансування;
- 9) фінансові та інші доходи.

Специфічними доходами житлових організацій є відшкодування витрат на технічне обслуговування внутрішньобудинкових мереж та обладнання,

відсотки за збір платежів з населення та орендна плата за надані в оренду нежитлові приміщення. Наприклад, у Києві житловим організаціям перераховується 1% плати за опалення, 7,6% за водопостачання та водовідведення, 1,65% за постачання гарячої води.

1.3.2 Управління фінансовими результатами в підгалузях ЖКГ

Фінансовим підсумком господарської діяльності будь-якого підприємства є його прибутковість, що характеризується абсолютними й відносними показниками.

Абсолютним показником прибутковості є сума прибутку. Відносний показник прибутковості – це рівень рентабельності.

З бухгалтерського погляду, прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. З економічного погляду, ефективність роботи підприємства розглядають як можливість отримання максимального результату за заданих ресурсів або заданого результату за мінімального використання ресурсів, а також оптимальної структури використання ресурсів.

Таким чином, прибуток – це виражений у грошовій формі чистий дохід суб'єкта господарської діяльності від використання вкладеного капіталу, який, характеризуючи його винагороду за ризик підприємницької діяльності, забезпечує створення засобів для фінансування прийнятих програм та стратегій, впровадження інновацій, що визначається як різниця між сукупними доходами та сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності.

У таблиці 1.3.1 наведено види прибутку підприємства за основними класифікаційними ознаками.

Таблиця 1.3.1 - Систематизація видів прибутку підприємства за основними класифікаційними ознаками

Ознаки класифікації	Види прибутку
Залежно від джерел формування	прибуток від реалізації продукції; прибуток від реалізації майна; прибуток від позареалізаційних операцій.
Залежно від місця виникнення	прибуток від операційної діяльності; прибуток від інвестиційної діяльності; прибуток від фінансової діяльності.
Залежно від складу елементів, що формують прибуток	маржинальний прибуток; балансовий або валовий прибуток; чистий прибуток.
Залежно від характеру оподаткування прибутку	оподатковуваний прибуток; прибуток, що не підлягає оподаткуванню.
Залежно від врахування інфляції	прибуток номінальний; прибуток реальний.
Залежно від періоду формування прибутку	прибуток попереднього періоду; прибуток звітного періоду; прибуток планового періоду.

Функції прибутку: розподільна, стимулююча, регулювальна, контрольна.

Суть розподільної функції полягає у створенні засобів, що забезпечать фінансування прийнятих до реалізації програм і стратегій, підтримання оптимальної структури капіталу, платоспроможності підприємства. Стимулююча функція прибутку сприяє зниженню витрат виробництва шляхом впровадження інновацій. Регулювальна функція прибутку полягає в розподілі грошової форми, в якій його отримують, між власниками. Контрольна – це функція прибутку, що впливає з оцінки останнього як одного з показників результативності господарської діяльності підприємства.

На рівень прибутку впливає багато чинників, серед яких:

- результати, тобто ефективність, його фінансово-господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь господарства;
- встановлені законодавством умови обліку фінансових результатів;
- встановлений державою порядок формування витрат на виробництво продукції (робіт, послуг);
- обчислення і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг);
- До позареалізаційних прибутків і позареалізаційних витрат підприємств належать:
  - прибутки і збитки попередніх років, виявлені у звітному періоді;
  - невідшкодовані збитки від надзвичайних ситуацій (стихійних лих, пожеж, аварій);
  - надходження боргів, списаних раніше як безнадійні;

– штрафи, пені, неустойки, що надходять за порушення господарських договорів суб'єктами господарювання у зв'язку із застосуванням фінансових санкцій;

– штрафи, отримані за несвоєчасне погашення податкового кредиту з державного бюджету;

– кредиторська заборгованість між підприємствами недержавної форми власності, щодо якої минув термін позовної давності;

– дебіторська заборгованість, щодо якої минув термін позовної давності;

– прибуток від завищення цін і тарифів;

– курсова різниця від операцій в іноземній валюті;

– прибуток і збиток від ліквідації основних засобів та ін.

Величина прибутку, отже, і рівень рентабельності мають визначатися сумою коштів, необхідних для забезпечення розвитку об'єктів житлово-комунального господарства, тобто розраховуватися самими підприємствами для обґрунтування тарифів та їхнього узгодження з місцевими органами державної виконавчої влади та самоврядування.

З метою реалізації програм розвитку на підприємствах ЖКГ формується фонд розвитку, у якому поєднано амортизацію і фонд накопичення. Тому величина прибутку, потрібна для визначення тарифу, розраховується за формулою:

$$Пн = ФР - А, \quad (1.3.3)$$

де $Пн$ – частина прибутку, що спрямовується у фонд накопичення;

$ФР$ – фонд розвитку, потрібний для реалізації програми розвитку;

$А$ – амортизаційні відрахування.

Крім того, частина прибутку спрямовується до фонду споживання підприємства. Додаванням обсягів фондів накопичення і споживання визначається загальна величина планового прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства.

Плановий обсяг рентабельності ($Р$), який закладається у тариф на кожний конкретний вид послуг, визначається як відношення сукупного планового прибутку ($П$) до собівартості загального обсягу запланованих послуг ($С$):

$$Р = П / С. \quad (1.3.4)$$

Для планування виторгу від реалізації підприємства ЖКГ використовують метод прямого розрахунку, за яким тарифна ставка множиться на запланований обсяг реалізованої продукції в натуральному вираженні.

Якщо комунальні послуги надаються за диференційованими тарифами (за споживачами, якістю послуг), розрахунок планової суми виторгу може проводитися двома способами:

- 1) додаванням обсягу отриманих доходів за окремими категоріями споживачів або рівнем якості обслуговування;
- 2) на основі середньозваженої тарифної ставки за формулою:

$$T_{cp} = \sum T_i * U_i, \quad (1.3.5)$$

де T_{cp} – середньозважений тариф на продукцію чи послуги;

T_i – тариф для i -тої категорії споживачів (або рівня якості);

U_i – частка i -тої категорії споживачів (або рівня якості) у загальному обсязі реалізованої продукції.

Особливості калькулювання собівартості в житловому, водопровідно-каналізаційному, тепловому господарстві та на міському електротранспорті зводяться до такого:

1) в окремих підгалузях калькулювання собівартості здійснюється за стадіями технологічного процесу та/або за видами продукції. Наприклад, у водопровідно-каналізаційному господарстві собівартість обраховується за технологічними процесами (підйом води, очищення води, подавання води споживачам) та за видами послуг (водопостачання і водовідведення);

2) в окремих підгалузях застосовують додаткові специфічні статті витрат. Наприклад, водопровідно-каналізаційні підприємства використовують статтю «Вода для використання з технологічною метою», у якій йдеться про витрати на воду для власних потреб згідно з технологічним процесом;

3) для кожної підгалузі житлово-комунального господарства визначено певні калькуляційні одиниці. Наприклад, водопровідно-каналізаційне господарство – один кубометр води та один кубометр стічних вод, теплове господарство – одна гікалорія тепла.

У житловому господарстві основними джерелами надходжень є квартирна плата, орендна плата за нежитлові приміщення, цільові збори за комунальні послуги, внески орендарів на покриття експлуатаційних витрат з утримання та обслуговування житлового фонду, орендна плата за житлові приміщення, виторг від реалізації майна, доходи від надання різноманітних послуг населенню і стороннім організаціям, дотації з місцевих бюджетів й отримання субсидій та ін.

Для фінансового планування грошових надходжень від квартирної плати використовується укрупнений метод та метод поквартирного розрахунку.

Укрупнений метод означає розрахунок планових надходжень від квартплати як добутку розміру середньорічної житлової площі і середньої ставки плати за 1 кв. м.

Розмір середньорічної житлової площі (Пж) обчислюється за формулою:

$$Пж = Пжп + Пжв * М / 12 - Пвиб * (12 - М) / 12, (1.3.6)$$

де Пжп – розмір житлової площі на початок року;

Пжв – розмір введеної житлової площі;

М – кількість місяців функціонування житлової площі за рік;

Пвиб – розмір житлової площі, що вибуває з експлуатації.

Розрахунок середньої ставки квартплати за 1 кв. м житлової площі здійснюється шляхом ділення загальної суми отриманої квартирної плати на середньорічний розмір житлової площі.

Поквартирний метод розрахунку планових доходів від квартплати є точнішим, але більш трудомістким.

Планова сума орендної плати за нежитлові приміщення обчислюється на основі чинних ставок і середньорічної нежитлової площі, яка здається в оренду, або шляхом прямого підрахунку за кожним орендованим нежитловим приміщенням.

Величина тарифів, за якими розраховується сума орендної плати за нежитлові приміщення, залежить від категорії населеного пункту, типу будівлі, її місцезнаходження та цільового призначення орендованої нежитлової площі.

Цільові збори житлово-експлуатаційних організацій – це платежі за центральне опалення, водо-, тепло-, електропостачання, каналізаційне відведення стічних вод, користування колективними телеантенами тощо, які сплачуються понад квартирну й орендну плату у випадку, коли розрахунки за вказані послуги з підприємствами комунального обслуговування проводяться через житлово-експлуатаційну організацію.

Витрати на технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем тепло-, водопостачання, водовідведення і зливової каналізації враховуються підприємствами житлового господарства в процесі формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, тобто додаються до складу і відшкодовуються з квартплати. Витрати на технічне обслуговування внутрішніх газопроводів і газового обладнання житлових будинків відносяться на експлуатаційні витрати спеціалізованих підприємств газопостачання та газифікації.

Видатки підприємств житлового господарства складаються з заробітної плати, нарахувань на заробітну плату, плати за технічне обслуговування житлових будинків, ремонт житлового фонду, витрат на вивезення сміття, матеріальних витрат, оплати електроенергії на освітлення сходових кліток, роботу ліфтів та на власні потреби, з амортизаційних відрахувань, витрат на утримання будинкового господарства, технічного інвентарю та інших витрат.

У практиці управління й організації фінансів транспортних підприємств зі специфікою виробничого процесу пов'язані певні особливості. Узагальнювальним показником транспортної продукції з перевезення

пасажирів є пасажирообіг, що вимірюється в пасажиро-кілометрах. Для транспорту характерні незначні запаси матеріальних цінностей, незавершеного виробництва.

Для оцінювання ефективності використання основних фондів на транспортних підприємствах, крім основних показників, застосовують коефіцієнт технічної готовності рухомого складу, тривалість роботи на лінії, коефіцієнт завантаження транспортних засобів, пробіг транспортних засобів з вантажем і без вантажу та ін.

Сума оборотних коштів на електротранспорті є незначною. Найбільша частка оборотних коштів – це кошти, вкладені у виробничі запаси (запчастини, паливо, інструменти, інвентар, спецодяг, шини в запасах).

У витратах транспортних підприємств значна частка належить витратам на електроенергію, зарплату з нарахуваннями й амортизаційним відрахуванням на повне відновлення основних фондів.

Основним джерелом повернення витрат транспортних підприємств є кошти, отримані від реалізації послуг, сума яких залежить від тарифів на перевезення пасажирів. Розрахунок планового виторгу від реалізації послуг здійснюється методом прямого рахунку шляхом множення тарифної ставки на обсяг наданих послуг.

2 ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Складіть план надходження асигнувань загального фонду бюджетної установи за наступними даними.

– в 2018 році в бюджетну установу надійде всього 25846,5 тис. грн.

– в 2019 році в бюджетну установу надійде всього 28973,1 тис. грн.

З цих коштів бюджетна установа витрачає в 2018 році:

52 % на оплату праці працівників, 22 % – нарахування ЄСВ, 48 % – придбання товарів і послуг.

З цих коштів бюджетна установа витрачає в 2019 році:

54 % на оплату праці працівників, 22 % – нарахування ЄСВ, 46 % – придбання товарів і послуг.

Показник	Рік		Відхилення	
	2018	2019	грн.	%
Надійшло коштів за звітний період з місцевого бюджету:				
– оплата праці працівників				
– нарахування ЄСВ				
– придбання товарів і послуг				
Разом				

2. Скласти плани надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги за 2018 та 2019 роки, (тис. грн.) за наступною формою:

Показники	Затверджено кошторисом на рік	Нараховано доходів	Касові видатки	Фактичні видатки	Залишок на кінець звітного періоду
Надходження коштів – всього			X	X	
За послуги, що надаються бюджетною установою згідно її основної діяльності			X	X	X
Фінансування		X	X	X	X
Видатки – всього		X			X
в тому числі:					
Поточні видатки		X			X
Капітальні видатки		X			X

Вартість послуг, що надаються бюджетною установою згідно її операційної діяльності, складає 82 % від загального надходження коштів, фінансування – 18%. Нараховано доходів в періоді за результатами операційної діяльності бюджетної установи на 15,4 % більше, ніж заплановано кошторисом. Капітальні видатки становлять 7200 тис. грн. Касові та фактичні видатки за статтею капітальні видатки також становлять 7200 тис. грн, а за статтею поточних витрат – касові видатки складають 85,3 % від запланованих кошторисом, а фактичні – 98% від касових.

3. Скласти кошторис бюджетної установи за наступною формою:

Найменування	Код	Усього на рік		РАЗОМ
		загальний фонд	спеціальний фонд	
1	2	3	4	5
НАДХОДЖЕННЯ – усього	x			
Надходження коштів із загального фонду бюджету	x		x	
Надходження коштів із спеціального фонду бюджету, у тому числі:	x			
<i>надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством</i>	25010000	x		
(розписати за підгрупами)				
<i>інші джерела власних надходжень бюджетних установ</i>	25020000	x		
(розписати за підгрупами)				
<i>інші надходження, у тому числі:</i>		x		
<i>інші доходи (розписати за кодами класифікації доходів бюджету)</i>		x		
<i>фінансування (розписати за кодами класифікації фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання)</i>		x		
<i>повернення кредитів до бюджету (розписати за кодами програмної класифікації видатків та кредитування бюджету, класифікації кредитування бюджету)</i>		x	**	**
ВИДАТКИ ТА НАДАННЯ КРЕДИТІВ – усього	x			
Поточні видатки	2000			
Оплата праці	2110			
Заробітна плата	2111			

Продовження

1	2	3	4	5
<i>Грошове забезпечення військовослужбовців</i>	2112			
<i>Нарахування на оплату праці</i>	2120			
<i>Використання товарів і послуг</i>	2200			
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210			
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	2220			
Продукти харчування	2230			
Оплата послуг (крім комунальних)	2240			
Видатки на відрядження	2250			
Видатки та заходи спеціального призначення	2260			
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2270			
<i>Оплата теплопостачання</i>	2271			
<i>Оплата водопостачання і водовідведення</i>	2272			
<i>Оплата електроенергії</i>	2273			
<i>Оплата природного газу</i>	2274			
<i>Оплата інших енергоносіїв</i>	2275			
<i>Оплата енергосервісу</i>	2276			
Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм	2280			
<i>Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм</i>	2281			
<i>Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку</i>	2282			
Обслуговування боргових зобов'язань	2400			
Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань	2410			
Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань	2420			
<i>Поточні трансферти</i>	2600			
Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	2610			
Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	2620			
Поточні трансферти урядам іноземних держав та міжнародним організаціям	2630			

Продовження

1	2	3	4	5
Соціальне забезпечення	2700			
Виплата пенсій і допомоги	2710			
Стипендії	2720			
Інші виплати населенню	2730			
Інші поточні видатки	2800			
Капітальні видатки	3000			
Придбання основного капіталу	3100			
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	3110			
Капітальне будівництво (придбання)	3120			
<i>Капітальне будівництво (придбання) житла</i>	3121			
<i>Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів</i>	3122			
Капітальний ремонт	3130			
<i>Капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)</i>	3131			
<i>Капітальний ремонт інших об'єктів</i>	3132			
Реконструкція та реставрація	3140			
<i>Реконструкція житлового фонду (приміщень)</i>	3141			
<i>Реконструкція та реставрація інших об'єктів</i>	3142			
<i>Реставрація пам'яток культури, історії та архітектури</i>	3143			
Створення державних запасів і резервів	3150			
Придбання землі та нематеріальних активів	3160			
Капітальні трансферти	3200			
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	3210			
Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів	3220			
Капітальні трансферти урядам іноземних держав та міжнародним організаціям	3230			
Капітальні трансферти населенню	3240			
Надання внутрішніх кредитів	4110			
<i>Надання кредитів органам державного управління інших рівнів</i>	4111			

Закінчення

1	2	3	4	5
Надання кредитів підприємствам, установам, організаціям	4112			
Надання інших внутрішніх кредитів	4113			
Надання зовнішніх кредитів	4210			
Нерозподілені видатки	9000			

* До запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів проставляються код та назва тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів.

** Сума проставляється за кодом відповідно до класифікації кредитування бюджету та не враховується у рядку «НАДХОДЖЕННЯ – усього».

*** Заповнюється розпорядниками нижчого рівня, крім головних розпорядників та національних вищих навчальних закладів, яким безпосередньо встановлені призначення у державному бюджеті.

Вихідні дані за варіантами (номер варіанту визначається за останньою цифрою залікової книжки) для заповнення кошторису:

Надходження коштів із загального фонду бюджету, тис. грн.	356948,4
Надходження коштів із спеціального фонду бюджету, тис. грн.	349846,2

Коефіцієнти коригування наведених даних:

№ варіанту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт коригування	0,8	2,2	1,6	0,9	0,7	0,5	1,1	1,2	1,8	0,3

Для заповнення кошторису є наступні дані:

Показник	% від надходжень або витрат
1	2
надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством	73,5
інші джерела власних надходжень бюджетних установ	5,2
інші доходи	1,3
фінансування	20
заробітна плата	48,2
нарахування на оплату праці	22
предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2,4
медикаменти та перев'язувальні матеріали	2,8

Продовження

1	2
продукти харчування	5,9
видатки на відрядження	3,1
оплата комунальних послуг та енергоносіїв	16,2
оплата теплопостачання	7,3
оплата водопостачання і водовідведення	2,1
оплата електроенергії	5,2
оплата природного газу	1,2
оплата інших енергоносіїв	0,3
оплата енергосервісу	0,1
капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів	8
капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)	6,2
капітальний ремонт інших об'єктів	3,4
реконструкція та реставрація	3,8

4. Провести горизонтальний аналіз балансу бюджетної установи за наступними даними.

	2014	2015	2016	Абс. відхилення, тис. грн.	Темп зростання, %
1	2	3	4	5	6
АКТИВИ					
<i>Основні засоби</i>					
Основні засоби, залишкова вартість	20622,16	24165,63	36151,98		
Основні засоби, первісна вартість	37339,97	42514,67	55239,75		
Нематеріальні активи, залишкова вартість	1391,49	885,21	859,64		
Нематеріальні активи, первісна вартість	1396,88	1574,57	1522,07		
Незавершене будівництво	0,00	0,00	0,00		
<i>Оборотні активи</i>					
Матеріали і продукти харчування	537,81	506,15	571,19		
Дебіторська заборгованість	32,78	5,91	5,01		
Розрахунки з постачальниками ³	30,94	3,93	5,01		
Розрахунки з підзвітними особами	1,84	1,99	0,00		
Інші кошти	4,57	5,59	5,49		
Рахунки в казначействі спеціального фонду	11,82	26,9	78,08		
Спеціальні реєстраційні рахунки для обліку коштів, отриманих як плата за послуги	2,4	2,32	23,07		

Продовження

1	2	3	4	5	6
Спеціальні реєстраційні рахунки для обліку коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень	9,42	24,59	55,01		
Інші рахунки в казначействі	46,08	78,66	74,76		
Активи, всього	22646,71	25674,06	37746,16		
ПАСИВИ					
<i>Власний капітал</i>					
Фонд у необоротних активах	22013,66	25050,84	37011,62		
Результат виконання кошторису за загальним фондом	504,62	432,98	458,67		
Результат виконання кошторису за спеціальним фондом	61,26	77,36	126,22		
<i>Зобов'язання</i>					
Кредиторська заборгованість	46,08	78,66	138,12		
Розрахунки з підзвітними особами	0,00	0,00	1,24		
Розрахунки за іншими операціями	0,00	78,66	74,76		
Розрахунки за депозитними сумами	46,08	0,00	0,00		
Розрахунки за операціями з внутрішнього постачання матеріальних цінностей	21,09	34,22	11,53		
Пасиви, всього	22646,71	25674,06	37746,16		

5. Провести вертикальний аналіз балансу бюджетної установи за наступними даними.

	2014	2015	2016	2014	2015	2016	Відн. відхилення, тис. грн.
1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВИ							
<i>Основні засоби</i>							
Основні засоби, залишкова вартість	20622,16	24165,63	36151,98				
Основні засоби, первісна вартість	37339,97	42514,67	55239,75				
Нематеріальні активи, залишкова вартість	1391,49	885,21	859,64				

Продовження

1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи, первісна вартість	1396,88	1574,57	1522,07				
Незавершене будівництво	0,00	0,00	0,00				
<i>Оборотні активи</i>							
Матеріали і продукти харчування	537,81	506,15	571,19				
Дебіторська заборгованість	32,78	5,91	5,01				
Розрахунки з постачальниками	30,94	3,93	5,01				
Розрахунки підзвітними особами	1,84	1,99	0,00				
Інші кошти	4,57	5,59	5,49				
Рахунки в казначействі спеціального фонду	11,82	26,9	78,08				
Спеціальні реєстраційні рахунки для обліку коштів, отриманих як плата за послуги	2,4	2,32	23,07				
Спеціальні реєстраційні рахунки для обліку коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень	9,42	24,59	55,01				
Інші рахунки в казначействі	46,08	78,66	74,76				
Активи, всього	22646,71	25674,06	37746,16				
ПАСИВИ							
<i>Власний капітал</i>							
Фонд у необоротних активах	22013,66	25050,84	37011,62				
Результат виконання кошторису за загальним фондом	504,62	432,98	458,67				
Результат виконання кошторису за спеціальним фондом	61,26	77,36	126,22				
<i>Зобов'язання</i>							
Кредиторська заборгованість	46,08	78,66	138,12				
Розрахунки підзвітними особами	0,00	0,00	1,24				
Розрахунки за іншими операціями	0,00	78,66	74,76				
Розрахунки за депозитними сумами	46,08	0,00	0,00				

Продовження

1	2	3	4	5	6	7	8
Розрахунки за операціями внутрівідомчого постачання матеріальних цінностей	21,09	34,22	11,53				
Пасиви, всього	22646,71	25674,06	37746,16				

6. Провести аналіз формування та використання коштів загального фонду бюджетної установи за наступними даними.

1	Затверджено кошторисом на рік	Надійшло коштів	Фактичні видатки	Абсолютне відхилення (тис. грн.)		Відносне відхилення (%)	
				3 від 2	4 від 3	3 від 2	4 від 3
1	2	3	4	5	6	7	8
ВИДАТКИ-УСЬОГО	23578,15	23577,85	23766,34				
Поточні видатки	23346,23	23345,94	23529,22				
Видатки на товари і послуги	23128,98	23128,69	23311,97				
Оплата праці працівників бюджетних установ	12179,02	12179,02	12179,02				
Нарахування на заробітну плату	4358,56	4358,56	4358,56				
Придбання матеріалів, оплата послуг та інші видатки	5023,56	5023,51	5149,59				
Видатки на відрядження	22,46	22,46	22,46				
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	1539,81	1539,6	1597,73				
Дослідження і розробки, видатки державного значення	5,55	5,54	5,54				
Субсидії і поточні трансферти	217,25	217,25	217,25				
Поточні трансферти населенню	217,25	217,25	217,25				
Капітальні видатки	231,91	231,91	237,12				

Продовження

1	2	3	4	5	6	7	8
Придбання основного капіталу	231,91	231,91	237,12				
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	192,0	192,0	192,0				
Капітальний ремонт	39,91	39,91	45,12				

7. Провести аналіз формування та використання коштів спеціального фонду бюджетної установи за наступними даними.

	Затверджено кошторисом на рік	Надійшло коштів	Фактичні видатки	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення (%)	
				3 від 2	4 від 2	3 від 2	4 від 2
Надходження коштів - усього	613,127	588,038	-				
За оренду майна бюджетних установ	83,825	79,68	-				
Від отримання благодійних внесків	529,302	508,358	-				
ВИДАТКИ - УСЬОГО	613,127	-	576,183				
Видатки на товари та послуги	498,796	-	461,85				
Оплата праці працівників бюджетних установ	73,57	-	73,57				
Нарахування на заробітну плату	26,63	-	26,63				
Придбання товарів і послуг	476,851	-	440,315				
Видатки на відрядження	0,00	-	0,00				
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	20,964	-	20,556				
Дослідження і розробки, видатки державного значення	0,880	-	0,880				
Субсидії і поточні трансферти	0,00	-	0,00				
Капітальні видатки	114,331	-	114,331				

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний Кодекс України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Податковий Кодекс України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
4. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>
5. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова КМУ № 228 від 28.02.2002 р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-п>
6. Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету : Наказ Міністерства фінансів України № 57 від 28.01.2002 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0086-02>
7. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету : Наказ Міністерства фінансів України № 333 від 12.03.2012 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12>
8. Про затвердження Порядку надання державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства охорони здоров'я України № 226/293/169 від 30.04.2002 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0466-02>
9. Про затвердження Методики розподілу обсягу видатків між видами медичної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 373 від 15.05.2013 р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1044-13>
10. Про затвердження Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення : Наказ Міністерства соціальної політики України № 857 від 19.08.2015 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1068-15>
11. Житлово-комунальне господарство міст : навчальний посібник / за заг. ред. проф. Є. Є. Ключниченка. – Київ : КНУБА, 2010. – 248 с.
12. Карлова О. А. Технології виробництва в міському господарстві: навч. посібник / О. А. Карлова. – Харків : ХНАМГ, 2005. – 156 с.
13. Фінансова діяльність бюджетних установ : навч. посібник / [Л. А. Костирко, Л. І. Білоусова, Г. Г. Мельник та ін.]. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 240 с.
14. Назарова К. О. Аналіз діяльності бюджетних установ : навч. посібник / К. О. Назарова, Т. А. Кумченко – Київський національний торговельно-економічний ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2006. – 208 с.
15. Рудюк Л. В. Фінанси : навчальний посібник для дистанційного навчання / Л. В. Рудюк ; за наук. ред. Л. Ф. Романенко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Київ : Університет «Україна», 2007. – 270 с.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

для виконання контрольної роботи

з навчальної дисципліни

**«ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА»**

*(для студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«магістр» спеціальності 051 – Економіка)*

Укладач **БАЗЕЦЬКА** Ганна Ігорівна

Відповідальний за випуск *Т. А. Пушкар*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2017, поз. 502 М

Підп. до друку 20.03.2017. Формат 60x84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,2.
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.